

Plenum

Torsdag 5.9.2019 kl. 16.00—19.00

14. Riksdagsbibliotekets berättelse för 2018

Berättelse B 4/2019 rd

Utskottets betänkande KuUB 2/2019 rd

Enda behandlingen

Andre vice talman Juho Eerola: Ärende 14 på dagordningen presenteras för enda behandlingen. Till grund för behandlingen ligger kulturutskottets betänkande KuUB 2/2019 rd. Nu ska riksdagen besluta om ett ställningstagande med anledning av berättelsen.

Debatt

18.08 **Mia Laiho kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen sivistysvaliokunnan mietinnön, koska toimin alkukaudesta sivistysvaliokunnan puheenjohtajana. Nykyäänhän siinä on Paula Risikko, mutta tämä käsiteltiin alkukaudesta, ja Eduskunnan kirjaston kertomus käsittelee vuotta 2018.

Sivistysvaliokunta korostaa, että kirjastoilla on yhteiskunnassamme aina ollut tärkeä ja monipuolinen sivistystehtävä. Kirjastojen toiminnalla edistetään väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin sekä monipuoliseen tietoon. Julkisena tutkimuskirjastona kirjasto on Suomessa myöskin ainutlaatuinen.

Kirjaston aineiston mitattavissa olevat käyttömäärät olivat vuonna 2018 edellisten vuosien tasolla, mutta sekä kirjalainojen että kävijöiden määrät ovat huippuvuosia alemmat. Tämä on luonnollista, koska yhä enemmän ollaan siirrytty digitaaliseen tiedonhakuun. Tieto- ja itsepalveluyhteiskunnassa tiedon ja aineiston äärelle pääsee nykyään helposti, jolloin kirjastoon tullaan hakemaan yhä enemmän vaativaa asiantuntijuutta ja neuvontaa ongelmatilanteisiin. Kirjastossa käydään siksi takavuosia vähemmän, mutta toimeksiannot ovat entistä haastavampia. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että kirjaston henkilökunnan osaamista kehitetään vastaamaan toiminta- ja tietoympäristön jatkuvaa muutosta ja että tiedostamalla keskeiset palvelutarpeet kirjasto voi jatkossakin parhaalla mahdollisella tavalla taivottaa asiakaskuntansa.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan kirjasto on tilana pääosin esteetön. Varsinaisen esteettömyyden lisäksi on syytä painottaa myös palvelujen entistä laajempaa saavutettavuutta, jonka yhteydessä on muun muassa arvioitava verkkopalvelujen käytettävyyttä.

Valiokunta pitää erittäin hyvänä kirjaston käynnistämää kirjastojärjestelmän hankintayhteistyötä muiden tieteellisten kirjastojen kanssa sekä tapahtumayhteistyötä keskustakirjasto Oodin kanssa. Kirjasto on ollut mukana eduskunnan avoimen datapalvelun kehittämisessä, ja palvelu on avattu käyttöön kesäkuussa 2018. Valiokunta pitää tärkeänä, että tämän datan hyödyntämistä kehitetään sekä eduskunnan että laajemmin koko yhteiskunnan tarpeisiin.

Punkt i protokollet PR 27/2019 rd

Kertomusvuonna 2018 kirjasto oli aktiivisesti mukana eduskunnan päätöksenteon tietotukihankkeessa, jossa kartoitetaan lainsäädäntötyön tiedontarpeita ja kehitetään saadun käyttäjätiedon avulla palveluja, kuten kirjaston tietopalvelun tarjoamaa säädösvalmistelun tietotukipalvelua ja eduskunnan elektronista kirjastopalvelua. Valiokunta korostaa tutkitun tiedon merkitystä poliittisen päätöksenteon perustana ja pitää erittäin tärkeänä, että tietotukihankkeen yhteydessä kehitetään uusia tietotuotteita, joilla kirjasto voi nykyistä paremmin tarjota valmiiksi arvioitua tietoa lainsäätäjien käyttöön. Kirjaston nykyiset tietopaketit ovat jo sellaisenaan hyvä ja oikeansuuntainen alku. Sivistysvaliokunta pitää erittäin huomionarvoisena myös sitä, että kertomusvuoden aikana kirjaston veteraanikansanedustajien muistitietoarkisto nimettiin Vuoden arkistoteoksi pohjoismaisen Arkistojen päivän yhteydessä. Muistitietoarkisto on kansainvälisestikin ainutlaatuinen, ja siihen sisältyy jo vajaat 430 haastattelua.

Kertomuksen sekä saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta arvioi, että kirjasto on toiminut menestyksekkäästi palvelutehtävissään ja että kirjastoa on vuonna 2018 hoidettu hyvin.

Valiokunta kuuli johtaja Antti Virrankoskea Eduskunnan kirjastosta.

18.12 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Nostan kaksi asiaa tästä valiokunnan mietinnöstä esille. Molemmat ovat kiitoksia eduskunnan hienosti toimivalle kirjastolle ja samalla myöskin kehotuksia ja kannustusta jatkaa kehittämistyötä.

Ensinnäkin: Hienoa, että kirjaston palvelut ovat enimmäkseen esteettömiä, ja erinomaista on, että kirjastolla on halu ja tahto kehittää myös saavutettavuutta. Saavutettavuudellaan tarkoitetaan verkkopalveluita, sovelluksia ja julkaisuja sekä palvelujen saavutettavuutta, välineiden käytettävyyttä, tiedon ymmärrettävyyttä ja mahdollisuutta osallistua. Selkokielen käyttö on yksi keskeinen tekijä saavutettavuudessa, ja olen sitä mieltä, että tässä selkokielen käytössä meillä kaikilla on vielä tekemistä tässäkin talossa ja siinä olisi paljon oppimista jokaisella meistä. Toivon, että Eduskunnan kirjasto olisi omalta osaltaan myös esimerkkinä siitä, miten selkokielen käyttöä voitaisiin lisätä.

Toinen huomionarvoinen asia valiokunnan mietinnössä on maininta siitä, että kirjasto on aktiivisesti mukana eduskunnan päätöksenteon tietotukihankkeessa, jossa kartoitetaan lainsäädäntötyön tiedon tarpeita ja kehitetään saadun käyttäjätiedon avulla palveluja, kuten kirjaston tietopalvelun tarjoamaa säädösvalmistelun tietotukipalvelua ja eduskunnan elektronista kirjastopalvelua. Sähköisten kirjastopalveluiden kehittämisen johtajatuksena on saattaa entistä paremmin tietoa ja aineistoa päätöksentekijöiden tarpeisiin oikea-aikaisesti ja helposti käytettävässä muodossa.

Olen valiokunnan tavoin pitkään korostanut päätöksenteon perustana tutkittua tietoa, ja siksi on tärkeää, että tietotukihankkeen yhteydessä kehitetään uusia tietotuotteita, joilla kirjasto voi nykyistäkin paremmin tarjota valmiiksi arvioitua tietoa lainsäätäjien käyttöön. Kirjaston nykyiset tietopaketit ovat jo sellaisenaan hyvä ja oikeansuuntainen alku, ja tässä asiassa on viime vuosien aikana menty erittäin paljon eteenpäin ja ihan jopa isoin harppauksin.

Täällä eduskunnassa tulisi korostaa nykyistä enemmän näyttöön perustuvan päätöksenteon merkitystä lainsäädäntötyössä, ja meidän kansanedustajien tulisi vaatia tutkimusnäytön hyödyntämistä. Mutta toisaalta jokaiselle kansanedustajalle pitäisi tehdä myöskin mahdollisimman helpoksi saada käyttöönsä kustakin käsiteltävästä asiasta pätevä ja uusi tutkimustieto. Tämän mahdollistamiseksi tarvitsemme tahon, joka tekee luotettavasta tutkimus-

Punkt i protokollet PR 27/2019 rd

tiedosta myös meta-analyyseja eli kokoaa tiedon yhteen helposti luettavaan muotoon. Tämä on tietysti iso asia, mutta toivoisin Eduskunnan kirjastolta löytyvän voimavaroja myös tämänkaltaiseen kehittämistyöhön jatkossa. — Kiitos.

18.15 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Haluan itsekkin esittää lämpimät kiitokset kirjaston hallitukselle ja kirjaston henkilökunnalle ylipäättään hyvin tehdystä työstä ja myöskin tästä kertomuksesta, joka hyvin avaa Eduskunnan kirjaston merkitystä. Tämä merkitys ei ole pelkästään meille eduskunnalle vaan koko kansalle. Niin kuin tuossa kertomuksessa todetaan, esimerkiksi tutkijat ja toimittajat käyttävät näitä kirjaston palveluita, ja tällä tavalla kirjaston yhteiskunnallinen tehtävä on hyvin merkittävä.

On hienoa, että kirjastolla on tällainen linja, että pyritään tiedon avoimuuteen ja saatavuuteen ja siihen, että tietoa ja nimenomaan faktoja olisi mahdollisimman helposti saatavilla. Se on koko meidän yhteiskunnan kannalta erittäin tärkeää, koska, niin kuin olemme varmastikin kaikki kuulleet, monesti yhteiskunnallisessa keskustelussakin saatetaan esittää tällaisia heittoja, sellaisia ehkä perusteettomiakin mielikuvia, ja meillä pitäisi kuitenkin aina päätöksenteossa pohjata faktoihin ja tuoda niitä esille, ja näiden faktojen ja faktapohjaisen keskustelun edistämiseksi Eduskunnan kirjastolla onkin suuri ja tärkeä tehtävä. Tätä kirjaston kehittämistä kannattaa jatkaa, ja on tärkeää, että kirjastolla on riittävät henkilöresurssit siihen, että tätä tärkeää työtä pystytään jatkamaan.

Myös se on tärkeää, että jokaisella kansalaisella — vaikkei olisikaan tutkija tai toimittaja — on tietoa saatavilla ja jokainen myöskin tietää, mistä sitä tietoa sitten lähteä hakemaan. Jos ajattelempa meidän lapsia ja nuoria, niin jos he haluavat jostakin saada tietoa, niin he ottavat käteensä älypuhelimien ja alkavat siitä sitten etsiä, ja siksi on tärkeää, että näitä digitaalisia palveluita kehitetään, niin kuin tässä kirjaston kertomuksessa todetaan.

Toivoisi, että me yhteiskunnalliset päättäjät mutta myös kaikki kansalaiset olisimme sillä tavalla lapsille ja nuorille esimerkkeinä kirjaston käyttäjinä, että käyttäisimme kirjastoa ja puhuisimme siitä ja toisimme sitä esille. Esimerkiksi lapselle aivan mainio ja edullinen lahja on se, että ottaa lapsen mukaan kirjastoon ja viettää vaikkapa lukuhetken lapsen kanssa kotona. Sillä tavalla me näitä uusia sukupolvia sitten jo opetamme käyttämään kirjastoa ja edistämme sitä, että myöskin sitten tämä meidän yhteiskunnallinen keskustelumme perustuisi tutkittuun ja punnittuun tietoon eikä mielikuviin.

18.18 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos edustaja Laiholle esittelystä ja Mäkisalo-Ropposelle ja Aittakummulle tähän mennessä puheenvuoroista.

Lukutaito on todellakin tärkeä asia, ja se on yksi kallisarvoisimmista lahjoista, mitä vanhemmat voivat lapselleen antaa, että he opettavat kirjojen käyttöön ja lukemiseen ja kirjastojen käyttöön.

Kävijämääristä tässä on puhuttu. Se on yleinen trendi, että kirjastojen kävijämäärät ovat pienen paineen alla. Toisaalta sitten taas, niin kuin tässä on todettu, tämä digitaalisuus on se toinen puoli, ja siitä tullaan siihen, mikä sen käynnin tai digilainauksen merkitys on, tullaan vaikuttavuuteen, ja sen mittaaminen on hankalampaa. Olettaisin, että vaikuttavuus on aika iso. Esimerkiksi tietopalvelun käyttö: 1 400 käyttökertaa. Osa näistä on erittäin laajoja, voi edellyttää useammalta asiantuntijalta useamman päivän työpanosta. Siinä ollaan juuri sen asian ääressä, minkä edustajat ovat tässä maininneet, että oikeata tutkittua tietoa pitää olla saatavilla eikä vain tämmöistä klikkijournalismia.

Punkt i protokollet PR 27/2019 rd

18.19 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa eduskunnan puhemies! Eduskunnan kirjaston kokoelma saa vuodesta toiseen kiitosta. Kirjaston pitkä historia tällaisena oman alansa keskuskirjastona näkyy ja asettaa jatkoonkin paljon odotuksia. Tutkimuskirjastona Eduskunnan kirjasto on alallaan ainutlaatuinen, ja aivan kuten edustaja Aittakumpu totesi, niin politiikan tutkijoiden lisäksi myös toimittajat käyttävät kirjaston aineisto-, sisältö- ja asiantuntijapalveluita. Tämä ilman muuta edesauttaa laadukasta ja faktapohjaista poliittista keskustelua ja tuo esiin myös kirjaston vaikuttavuutta.

Kertomusvuonna Eduskunnan kirjasto oli aktiivisesti mukana kanslian strategian mukaisessa palveluiden kehittämistyössä ja myös käynnistämässä tieto- ja viestintäosaston vastuulla olevaa tietotukihanketta. Kirjaston vuoden kohokohta oli hieno, siis veteraanikansanedustajien muistotietoarkiston nimeäminen vuoden arkistoteoksi pohjoismaisen Arkistojen päivän yhteydessä. Myös perusteet olivat jyhkeät — kansainvälisesti ainutlaatuinen, laaja, edustava ja näin arvokas lisä ilman muuta politiikan historiaan ja ylipäätään politiikan tutkimukselle.

Kirjasto on edennyt vuosille 17—20 asetetun kirjaston palvelustrategian mukaisilla painopistealueilla erinomaisesti. Kirjastot ylipäätään sekä täällä eduskunnassa että kaikkialla ovat, kuten täällä on todettu, kansalaisten peruspalvelu. Se on peruspalvelua aivan kuten vaikkapa opetus tai terveydenhoito ovat. Me kaikki varmasti asioimme kirjastossa, lainaamme kenties kasan kirjoja emmekä ehkä mieti juuri sen enempää, miten tällainen kaikki on ylipäätään mahdollista. Me olemme kenties tottuneet siihen, että saatavilla on kirjasto, josta voimme halutessamme hakea sitä, mitä tarvitsemme. Kirjastot ovat tärkeä osa yhteisöämme, ja me suomalaiset kyllä arvostamme kirjastolaitoksemme korkealle.

Kirjan päätyminen sinulle tai minulle ei tietysti olisi mahdollista ilman asiantuntevaa ja osaavaa henkilökuntaa niin täällä eduskunnassa kuin kaikkialla kirjastoissa. Kirjastoissa tehtävällä työllä taataan, että kansalaisilla pysyvät ne kulttuurin peruspalvelut, jotka tekevät jokapäiväisestä arjestamme hiukan paremman, ovat osa perusopetustamme sekä ennaltaehkäisevät myös monia sosiaalisia ongelmia. Kirjaston ja kirjastojen merkitys ei ole siis pelkästään kirjojen lainaaminen. Kirjastojen merkitys tällaisen kulttuurisen pääoman synnyttäjänä ja alueellisen sivistyksen ja perinteen vaalijana on kiistaton.

18.23 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Kuten tuossa sivistysvaliokunnan mietinnössä korostetaan, kirjastoilla on yhteiskunnassamme aina tärkeä ja monipuolinen sivistystehtävä ja kirjastojen toiminnalla edistetään väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen, kulttuuriin ja monipuoliseen tietoon. Me voimme olla ylpeitä Eduskunnan kirjastosta, joka kuuluu siis eduskunnan kansliaan ja palvelee eduskuntaa toimialaansa kuuluvien tavoin ja toimii eduskunnan keskusarkistona ja julkisena oikeudellista tietoa, yhteiskuntatietoa ja eduskuntatietoa välittävänä keskuskirjastona.

Voi sanoa, että tämä meidän kirjastomme todella on ainutlaatuinen. On totta, että siellä ovat jonkin verran lainaustarpeet vähentyneet ja että siellä ei niin paljon käyntejä ole, mutta niin kuin tässä todetaan, paljon on kuitenkin toimeksiantoja. Mielestäni on hienoa, että kansanedustajat ovat oppineet käyttämään kirjastoa hyvin monipuolisesti ja samoin meidän virkamiehet. Sieltähän saa hyvin paljon apua.

Kiitän myös Eduskunnan kirjaston henkilöstöä siitä palvelualttiudesta ja siitä osaamisesta, mikä heillä on: ei oikeastaan mikään kysymys jää vastaamatta, kun heiltä jotain kysyy. On erittäin tärkeää, että siellä on kuitenkin samalla uudistunut tämä kirjastotoiminta,

Punkt i protokollet PR 27/2019 rd

ja siinä mielessä se on todella hienoa. Elikkä kiitos edustaja Laiholle, joka toimi silloin valiokunnan puheenjohtajana: tämä mietintö on erinomainen.

Sitten yleensä kirjastojen tehtävästä. Jos ajatellaan, niin kyllähän se on innovatiivinen asia. Me olemme aikanamme keränneet sata tällaista sosiaalista innovaatiota yksiin kansiin, ja voi sanoa, että kirjasto on kyllä yksi tällainen sivistyksen innovaatio. Meillä on pystytty säilyttämään maksuton kirjasto, ja kirjasto siitä huolimatta, että meillä ovat digitalisoituneet nämä materiaalit ja paljon luetaan pädiltä, on säilyttänyt oman paikkansa Suomessa ja sivistyksen kehtona, voisi sanoa. Kirjastot ovat pystyneet pitämään yllä myöskin uusia tuotteita. Siellä on erilaista urheiluvälinelainausta ynnä muuta. Voi sanoa, että kirjastot ovat kyllä oikeastaan tällaisia sivistyksen kehtoja.

Ja täytyy kyllä sanoa myöskin se, että kun minä olen itse pieneltä paikkakunnalta kotoisin, niin en itse olisi koskaan pystynyt opiskelemaan niin pitkälle kuin olen, jos ei olisi ollut kirjastoja, koska ei millään olisi ollut rahaa ostaa niitä kaikkia kirjoja, mitä esimerkiksi tohtorintutkintoon tarvitaan. Elikkä on erinomaisen hienoa, että meillä on kaikille mahdollisuus käyttää kirjastoja. Kiitos kirjastoista.

18.26 Pauli Kiuru kok: Arvoisa puhemies! Asia, jota eduskuntalaisten kannattaa aina tuoda Eduskunnan kirjastosta esille, on se, että se on avoin kaikille kansalaisille, ei pelkästään eduskunnassa työskenteleville. Tämä on asia, jota ihan kirkkaasti ei tuolla maakunnissa tiedetä: tänne saa tulla vierailemaan.

Sitten yksi asia, joka liittyy tähän kirjaston kertomukseen ihan tämmöisenä teknisenä juttuna: Jonkin verran on tullut palautetta siitä, pitäisikö sitä muuttaa, kehittää, tai ehkä suurin paine on siihen, pitäisikö sitä supistaa. Siinä on vähän historialliset syyt, niin että vertailtavuus säilyy, kun se pidetään samantyyllisenä. Itse olen sangen tyytyväinen tähän muotoon, mikä on. Toki sitä voidaan aina tarkastella.

Nostan vielä yhden muutoksen, joka kirjaston kävijälle ilmaantuu siinä vaiheessa, kun ulkopuolelta taloa tulee. Siellä on nykyään turvatarkastus. Se on auennut tällä viikolla. On tietysti valitettavaa, että yhteiskunta kehittyy siihen suuntaan, että kirjastoonkin täytyy tulla turvatarkastuksen kautta, mutta kun kävin tänään siellä haastattelemassa turvallisuusihmisiä, niin sanoivat, että siihen ei mene kuin minuutti tai kaksi. Tietysti kysymys on siitä, että tässä talossa työskentelevien ja vierailevien ihmisten turvallisuus halutaan kaikissa tilanteissa varmistaa. Tämä pieni muutos tässä on nyt pakko hyväksyä, kun yhteiskunta tähän suuntaan menee.

Kirjastolaki tuli voimaan 2017. Tässä on puhuttu maksuttomuudesta, ja kirjastolakia tehtäessä lain perusteluissa ja valiokunnan mietinnössä kiinnitettiin huomiota tähän maksuttomuuteen. Hyvä niin, siitä kannattaa pitää myös jatkossa kiinni.

Pientä tiedustelua tulee aina tehtyä kirjaston hallituksen puheenjohtajana, ja kanta-asakkailta aina välillä kyselen, miten palvelu toimii ja onko toivomuksia tai moitittavaa. Olen siinä suhteessa saanut kyllä kiitettävää palautetta henkilöstön osaavuudesta ja palvelualltiudesta. Yksi pitkäaikainen edustajakollega, joka siellä töitä tekee tutkijan roolissa, sanoi, että henkilökunnassa on kyllä eroa: toiset ovat ystävällisiä ja toiset ovat sitäkin ystävällisempiä.

18.28 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa puhemies! Eduskunnan kirjasto on sivistystekijä. Se tukee merkittäväällä tavalla demokraattista päätöksentekoa. On arvokasta saada valmiik-

Punkt i protokollet PR 27/2019 rd

si arvioitua tietoa kansanedustajan työhön. Lämmin kiitos hyvästä raportista ja kirjaston mainiosta toiminnasta.

On hyvä, että kehitämme kaikkia kirjastoja, niin eduskunnan kuin muidenkin kirjastojen toimintaa, ajan tarpeiden mukaan kaikille avoimina kirjastoina, sillä kirjasto tuo meille sivistystä, yhteisyyttä, viisautta, jatkuvuutta ja järjestystä. Se on vakiintunut käytäntö säilyttää ja jäsentää tietoa, sanoi hiljattain Kai Ekholm, joka toimi Kansalliskirjaston ylikirjastonhoitajana viime vuoteen saakka.

Uutta tietoa voi luoda vain vanhan päälle ja vanhaa tietämällä. Tarvitsemme siksi myös tällaista vanhaa tietoa, tarvitsemme arkistoja. Meidän tulee tietää oma paikkamme ja eduskunnankin ja päätöksenteon paikka historiassa.

Kirjasto edistää monella tavalla myöskin lukutaitoa, joka antaa elämälle suuntaa. Monipuolinen lukutaito on kaiken oppimisen perusta. Se avaa ovia itsensä tuntemiseen, omien vahvuuksien löytämiseen, luovuuden ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen. Tarvitsemme sitä, jotta voimme kehittää itseämme ja osallistua yhteiskunnan toimintaan. Pidetään siksi kirjastot ilmaisina, kaikille avoimina.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen godkände utskottets förslag till ställningstagande med anledning av berättelse B 4/2019 rd. Ärendet slutbehandlat.